

Statsminister Erna Solberg
Postboks 8001 Dep.
0030 OSLO

Oslo 2. mars 2017

Innspill til statsbudsjettet 2018

Den makroøkonomiske situasjonen

Bygge- og anleggsmarkedet vokste med 1,8 prosent i 2015, og verdien av produksjonen var 393,2 mrd. kroner. Selv om det er trangere tider i norsk økonomi, ligger det an til sterkere vekst i 2017. Investeringer i nye boliger og anlegg kan trekke opp veksten i BA-markedet til 4,2 prosent i 2016.

I 2017 ventes en vekst på 2,2 prosent og det er fortsatt økende anleggsinvesteringer som drar lasset. Mot slutten av perioden ventes i tillegg økte investeringer i offentlige bygg å bidra til veksten, slik at takten øker til 4 % igjen, målt i faste priser.

BNLs medlemsundersøkelse fra januar 2017 viser at det nå en markant vekst i bedrifter som tror at 2017 blir bedre enn året før. For første gang siden 2013 er det nå flere som tror det blir bedre enn som tror på en uendret situasjon. Andelen som svarer at de forventer et dårligere år enn året før er også lavt sammenlignet med tidligere år, bare i perioden 2011-2013 var det en lavere andel.

Samtidig som omsetningen i bygg- og anlegg er historisk høy, er konkurransesituasjonen krevende fordi det i mange markeder ikke er like konkurransevilkår.

Det norske samfunnet skal gjennom et grønt skifte. Som en 40 %-forbruker av samfunnets ressurser er bygg, anlegg og eiendomssektorens utvikling en nøkkel til lavutslippssamfunnet. BNL har vedtatt en svært ambisiøs klima-, energi- og miljøpolitikk. For å realisere lavutslippssamfunnet er vår næring innstilt på å delta aktivt. Koblet til digitalisering og industrialisering vil satsing på miljø i byggenæringen gi oss alle et bedre samfunn og økt produktivitet samtidig som det kan skape mange nye arbeidsplasser. Det krever imidlertid samarbeid med det offentlige og rammebetingelser som gjør omstillingen mulig. Noen av disse er tatt opp blant nedenstående innspill til statsbudsjettet for 2018.

Nedenfor følger forslag til hovedprioriteringer:

Kampen mot arbeidsmarkeds kriminalitet må styrkes

Regjeringen presenterer en ny strategi mot arbeidslivskriminalitet i midten av februar. Men BNL mener at framdrift og oppfølging av dagens plan har vært for dårlig. Det er så å si ikke tiltak rettet mot ROT-markedet og ny Sentral Godkjenning er ikke blitt det BNL ønsket.

Politiet og Skatteetaten sier også i sin analyse av situasjonen i anleggsmarkedet at det er blitt bedre i deler av proffmarkedet, men at det for øvrig er en forverring.

Det er viktig for byggenæringen at ny sentral godkjenningsordning kommer på plass så raskt som mulig og at regjeringen følger opp Stortingets vedtak.

Skal vi lykkes i kampen mot arbeidsmarkeds kriminalitet, trengs det et bredt sett tiltak. Generelle tiltak, som forebygging, kontroll og sanksjoner, må kombineres med bransjerettede tiltak. Hovedregelen for alle tiltak må være at de skal gjøre det *enkelt å være seriøs og vanskelig å være useriøs*.

Tiltak:

- Økte ressurser til kontroll og tilsyn til Senter mot arbeidslivskriminalitet, slik at de kan øke innsatsen mot bygg- og anlegg.
- Mer målrettet og risikobasert tilsyn for Senter mot arbeidslivskriminalitet, i tråd med Arbeidstilsynets nye strategi
- Helheten i Ny Sentral Godkjenning må komme på plass.
- Etablering av Senter mot arbeidslivskriminalitet i alle landets tolv politidistrikter.

- Etablering av forenklet tilsyn i ROT - markedet
- Offentlige byggherrer må følge opp seriøsitetsskrav i alle kontrakter.
- Tilgang på næringslivsdata i sanntid som gjør det lettere for forbrukere og profesjonelle å velge seriøse aktører.

Ambisiøse mål for og økte bevilgninger til digitalisering i bygg- og anleggsnæringen

BNL har tatt initiativet til at det skal utvikles en helhetlig digitaliseringsstrategi for byggenæringen. Denne skal være klar i løpet av våren 2017.

Økt digitalisering vil bidra til økt produktivitet, omstilling og økt verdiskaping. Det er viktig at arbeidet sikres økonomiske midler på 2018 budsjettet.

Tiltak for å møte vekst i befolkning

Befolkningsveksten er fortsatt sterkt. Derfor er det viktig at politikken innrettes slik at bo- og arbeidsmarkeder bindes sammen gjennom økt satsing på samferdsel.

Hovedgrep som satsing på intercity, tunneler under Oslo og utbygging av infrastruktur rundt de store byene og pressområder i landet må prioriteres.

Samtidig må flaskehalser som er til hinder for tungtransport prioriteres utbedret.

Tiltak:

- Økte bevilgninger til samferdsel i tråd med NTP.
- Det må utarbeides planer for areal og transport, etter modell av Plansamarbeidet i Oslo og Akershus, i de største pressområdene i landet.

Utvide ordningene med støtte til energieffektivisering i bygg kraftig.

Stortinget vedtok under behandlingen av Energimeldingen at det skal settes et mål om å spare 10 TWh energi i eksisterende bygg fra 2016 til 2030. Tiltak for å nå målet ble ikke foreslått i statsbudsjettet for 2017 og det ble henvist til budsjettet for 2018. Det forventes derfor at 2018-budsjettet gir tydelige signaler til hvordan man skal nå målet i 2030. Regjeringen har tidligere innført en ENØK-ordning med skattefradrag for husholdningene. Denne ordningen vil kunne være et godt verktøy for å øke energieffektiviteten i eksisterende boliger, som bruker over halvparten av energien i bygg, men den må kraftig forsterkes. Pr i dag bidrar ordningen svært lite til måloppnåelsen. Det skyldes først og fremst noen helt konkrete støttetiltak som mangler i ordningen. Ordningen støtter i dag ikke de tiltakene på bygningskroppen som det er mest behov for hos boligeier, som gir mest energisparing og som også senker effekttoppene i nettet.

En utvidet ordning med skattefradrag for energieffektivisering vil også fungere som en stimulans til å velge hvitt arbeid og således fungere som et "ROT-fradrag" for de arbeider som er omfattet av ordningen.

Tiltak:

- Regjeringen må fremme en plan for hvordan man skal spare 10 TWh i eksisterende bygg fra 2016 til 2030 og komme med effektive insentiver i budsjettet for 2018 som muliggjør måloppnåelsen. Enovas nåværende støtte er utilstrekkelige for å nå målet i 2030.

Kompetanse for det grønne skiftet

Byggenæringen har i 10 år hatt et kompetanseprogram, Lavenergiprogrammet, i samarbeid med myndighetene; de siste årene finansiert via KMD og næringen selv. Programmet avsluttes som planlagt i 2017. Gjennom programmet har det blitt drevet målrettet kompetansebygging om energieffektivisering av bygg, både nye og eksisterende. Næringen er i dialog med DiBK for å bygge videre på det gode arbeidet som er gjort og også videreutvikle kompetansen. Dette er det kontinuerlig behov for i arbeidet med klima- og miljøvennlige bygg.

Fra og med 2017 avvikles samtidig Husbankens kompetansetilskudd til bærekraftig bolig- og byggkvalitet. DiBK har overtatt Husbankens arbeide med kompetanse. Dette synes å være et godt grep som kan føre til god samhandling på et område hvor DiBK bygger kunnskap, men det er en utfordring og uforståelig at DiBK skal gjøre denne jobben uten å få tilført de midlene som Husbanken tidligere forvaltet til kompetasetilskudd. Det dreier seg

om over 20 mill kr pr år. Husbankens midler har over år gitt kompetanseløft i byggenæringen på et bredt spekter av områder innen bærekraftig bolig- og byggkvalitet.

Tiltak:

- DiBK må få tilført midler til kompetansebygging innen bærekraftig bolig- og byggkvalitet minst tilsvarende de midler Husbanken hadde til samme formål i 2016.

Kompetanseløft for næringen

Fagutdanningen og lærlingordningen i byggenæringen er i dag under press. Rekruttering til utdanningsprogrammet bygg- og anleggsteknikk er svekket over tid, selv om det har bedret seg i løpet av de siste årene. For øvrig er ikke kvaliteten og gjennomføringen i fagutdanningen god nok. Dette får negative konsekvenser knyttet til kvalitet, produktivitet og effektivitet hos utførende håndverksbedrifter og deres fagarbeidere. For dårlig fagutdanning vil også føre til at næringen ikke vil få nok fagskoleutdannede ledere, mestere og ingeniører med faglig bakgrunn.

I statsbudsjettet for 2017 ble lærlingtilskuddet økt og de offentlige byggherrene stiller nå krav om læringer i de enkelte prosjektene. BNL er godt fornøyd med dette, men det gjenstår fortsatt tiltak som må gjennomføres for å få god utdanningskvalitet og nok læringer.

Tiltak:

- Lærlingtilskuddet må økes slik at det tilsvarer kostnadene staten har ved en yrkesfaglig skoleplass.
- Midler til opprusting av verksteder på videregående skoler og nok midler til materialer til bruk i undervisningen.
- Økte ressurser til studieplasser i fagskolen innenfor bygg og anlegg.
- Økte ressurser til yrkesfaglærerløftet.
- Økte ressurser til Kompetansepluss (tidl BKA) for førstegangsnorskopplæring.
- Økte ressurser til Bygg21 som skal brukes til næringens kompetanseløft.
- Terskelverdiene i offentlige anskaffelser må reverseres til 500 000 kr

Grønn konkurransekraft og digitalisering

Det er nødvendig å utvikle konkurransekraften til norsk byggenæring og dette må skje på en bærekraftig måte. Det offentlige må gå foran og etterspørre produkter og løsninger som fører i grønn retning og som gjør at næringslivet må styrke kompetansen og leveransene på dette. Det vil kreve store investeringer de kommende årene for å realisere en stor produktivitets-, kvalitets- og miljøgevinst både for samfunnet og næringen mot 2025-2030. Det investeres årlig om lag 400 mrd i norsk bygg-, anleggs- og eiendomsnæring (BAE), der offentlige bestillere står for en stor del av dette. Det skal bygges veier, anlegg, sykehus og offentlig bygg for mange hundre milliarder kroner i årene som kommer. Med en potensiell årlig kostnadsreduksjon på 20-30 % ved digitalisering av bærekraftige løsninger, burde offentlige myndigheter sammen med byggenæringen investere mere ressurser i en samordnet digitalisering av byggenæringen.

Offentlige byggherrer har et særlig ansvar for å investere i digitalisering for å ta ut milliarder av kroner i samfunnsøkonomisk nytte. De derfor må sette seg i førersetet for å lede arbeidet med å etablere en heldigital prosjektgjennomførings- og forvaltningsmodell. Det digitale veikartet har identifisert flere tiltak som må til for å lykkes med samordnet digitalisering av byggenæringen. Myndigheter, statlige byggherrer og representanter fra byggenæringen må derfor sette seg sammen for å bli enige om hvordan man skal organisere og finansiere dette viktige arbeidet fremover.

Tiltak:

- Myndighetene må investere i digitalisering og lede arbeidet med en heldigital prosjektgjennomførings- og forvaltningsmodell i sine bygg og anlegg. BNL inviterer myndighetene til å delta aktivt i gjennomføring av det digitale veikartet for bygg-, anleggs- og eiendomsnæringen.
- Arbeidet med å få til gode, objektive, målbare og verifiserbare krav i offentlig anskaffelser må prioriteres og myndighetene må samarbeide med næringen om metoder, verktøy og hjelpemidler. Kompetansen om slike bestillinger må økes i det offentlige slik det også må i hele næringskjeden. Det vises i denne sammenheng til forslag fra Regjeringens utvalg for grønn konkurransekraft.
- Standard Norge må få tilstrekkelig med ressurser for å delta i internasjonal standardisering innen miljø, klima, BIM osv. Her har Norge allerede en viktig posisjon som krever oppfølging og forsterkning.